

Túl- vagy alulértékeltek?

Helyzetkép a magyar kiadású orvos- és élettudományi folyóiratokról

Berhidi Anna¹ ■ Horváth Katalin² ■ Horváth Gabriella² ■ Vasas Livia dr.¹

¹Semmelweis Egyetem, Központi Könyvtár, Budapest

²ComFit Kft., Budapest

Bevezetés: Jelen közlemény – a 2006-os dolgozat nyomdokain haladva – a hangsúlyt a történeti aspektusról a kurrens orvosi témájú folyóiratok minőségi megfelelésére helyezi. **Célkitűzés:** A közlemény célja annak vizsgálata, hogy a magyar kiadású orvos- és élettudományi folyóiratok mennyiben felelnek meg a tudományosság és a nemzetközi jelenlét kívánalmainak. **Módszer:** A szerzők 93 orvos- és élettudományi folyóiratot vizsgáltak a tudományosság, valamint a nemzetközi jelenlét kritériumának négy-négy kiemelt szempontja alapján. **Eredmények:** A tudományosság feltételeinek az elemzett folyóiratok 35%-a, a nemzetközi jelenlét feltételeinek 5%-a, valamennyi kritériumnak az összes vizsgált lap 6%-a felel meg. Az elemzett folyóiratok 25%-a van jelen valamilyen nemzetközi adatbázisban. **Következtetések:** Hat folyóirat, amelyek mindhárom nagy bibliográfiai adatbázisban (Medline, Scopus, Web of Science) megtalálhatók, minőségi szempontból kiemelkednek a mezőnyből. A szerzők javasolják a kurrens folyóiratoknak a tudományosság és nemzetközi jelenlét feltételeinek javítását. A rendszeres periodicitás, az angol nyelvű cím, összefoglaló, kulcsszavak megjelölése mellett a szerzői útmutatók megfelelő tartalma és betartása a minőségi megfelelés alapja. Orv. Hetil., 2013, 154, 1010–1017.

Kulcsszavak: orvos- és élettudomány, folyóirat-elemzések, publikálás, adatbázisok, Magyarország

Over- or underestimated?

Bibliographic survey of the biomedical periodicals published in Hungary

Introduction: This publication – based on an article published in 2006 – emphasises the qualities of the current biomedical periodicals of Hungarian editions. **Aim:** The aim of this study was to analyse how Hungarian journals meet the requirements of the scientific aspect and international visibility. **Method:** Authors evaluated 93 Hungarian biomedical periodicals by 4 viewpoints of the two criteria mentioned above. **Results:** 35% of the analysed journals complete the attributes of scientific aspect, 5% the international visibility, 6% fulfill all examined criteria, and 25% are indexed in international databases. **Conclusions:** 6 biomedical Hungarian periodicals covered by each of the three main bibliographic databases (Medline, Scopus, Web of Science) have the best qualities. Authors recommend to improve viewpoints of the scientific aspect and international visibility. The basis of qualitative adequacy are the accurate authors' guidelines, title, abstract, keywords of the articles in English, and the ability to publish on time. Orv. Hetil., 2013, 154, 1010–1017.

Keywords: medical and life sciences, journal analyses, publishing, databases, Hungary

(Beérkezett: 2013. május 7.; elfogadva: 2013. május 30.)

Rövidítések

COPE = Committee on Publication Ethics; ICMJE = International Committee of Medical Journal Editors; MTMT = Magyar Tudományos Művek Tára; SCI-Expanded = Science Citation Index Expanded

2006-ban az Orvosi Hetilap hasábjain megjelent egy történeti áttekintés a magyar kiadású orvos- és élettudományi folyóiratokról [1]. Jelen közlemény egyrészt a folyóiratokban 2006 óta történt változásokat veszi górcső alá, másrészt – ez a cikk fő célja – a kurrens ma-

gyar orvosi és élettudományi folyóiratok minőségét vizsgálja. A cikk tehát annyiban követéses vizsgálatot folytat, hogy figyelemmel kíséri a 2006 óta történt cím-változásokat, megszűnt címeket, új címeket, de a hangsúlyt most nem a történeti áttekintésre helyezi, hanem a kurrens magyar orvosi lapok minőségi megfelelésére. (Az elemzett folyóiratokról, valamint a 2006 óta megszűnt és új lapokról külön listát készítettünk, amely az alábbi linken letölthető: <http://www.lib.sote.hu/app/getFile&id=1578>).

A tanulmány célja, hogy megvizsgáljuk, mennyiben felelnek meg a magyar kiadású orvos- és élettudományi folyóiratok¹ a tudományosság nemzetközileg elfogadott kívánalmainak. Rámutatunk azokra a területekre, amelyekben a vizsgált folyóiratok fejlődése javasolt. Reményeink szerint jobbító szándékú kritikánkkal hozzájárulunk a folyóiratok minőségének javulásához itthon és külföldön.

Módszer

Közel 130 folyóiratból válogattuk le a végleges listát egy körülbelül egyéves időszak alatt (2011. szeptember–2012. július), amelyhez több forrást is felhasználtunk. Az alaplistát a már említett 2006-os cikk folyóiratlistája jelentette, amelyhez a kiegészítő adatokat katalógusok, bibliográfiai adatbázisok és egyéb források (például Magyar Orvosi Bibliográfia, Matarka, Magyar Tudományos Művek Tára, PubMed-Medline, Web of Science, SciVerse Scopus) nyújtották.

Több irányelvet, útmutatót vettünk alapul elemzésünkhöz. Az *International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE) – Uniform Requirements for Manuscripts Submitted to Biomedical Journals*, a *Committee on Publication Ethics (COPE)* és a Thomson Reuters folyóirat-kiválasztási irányelveinek különféle szempontjait válogattuk le és gyűjtöttük ki a folyóiratok minőségi megfelelésére vonatkozóan [2, 3, 4]. Beszereztük a folyóiratok szerzői útmutatóit, amelyeket első körben a folyóiratokban kerestünk és/vagy az online elérhetőségüket is felkutattuk. (Ha így sem jutottunk hozzá, akkor a kiadóhoz fordultunk.)

Fontosnak tartottuk megkülönböztetni a tudományos, orvosszakmai és egyéb típusú lapokat, többek között az MTMT iránymutatásait is alapul véve [5]. Mindezek szem előtt tartásával válogattunk ki a 130-as folyóiratlistából 93 darabot, amelyeket egyenként kézbe vettünk (folyóiratunként két lapszámot/füzetet) és elemeztünk. Ahol a folyóiratnak az elektronikus megjele-

nése is biztosított, ott a nyomtatott, illetve az elektronikus lapszámot is vizsgáltuk. A gyűjtött szempontokat tudományosság címszó alatt csoportosítottuk: folyóirat nyilatkozata profiljáról: tudományos-e a lap; szerzői útmutató megléte; frissesség: első, másodközlés kérdése; szakmai lektorálás.

Kiemelten kezeltük továbbá a folyóiratok nemzetközi jelenlétét, vagyis: magyar vagy nemzetközi olvasóközönségnek szól-e, indexelés nemzetközi adatbázisokban, impaktfaktoros lapok, szerkesztőbizottság összetétele.

A szerzői útmutatók tartalmi elemzésével és az online elérhetőség kérdésével részletesebben – terjedelmi okok miatt – későbbi cikkekben kívánunk foglalkozni.

Eredmények

Tudományosság

A 93 folyóiratot a tudományosság címszó alatt csoportosított szempontok szerint vizsgálva azt az eredményt kaptuk, hogy mind a négy feltételnek (folyóirat nyilatkozata profiljáról: tudományos-e a lap, a szerzői útmutatók megléte, frissesség, szakmai lektorálás) 35% felel meg, míg 8% egyik feltételt sem teljesíti. Az *1. ábra* mutatja, hogy a feltételeknek való megfelelés szám szerint hogyan oszlik el a 93 vizsgált folyóiratnál.

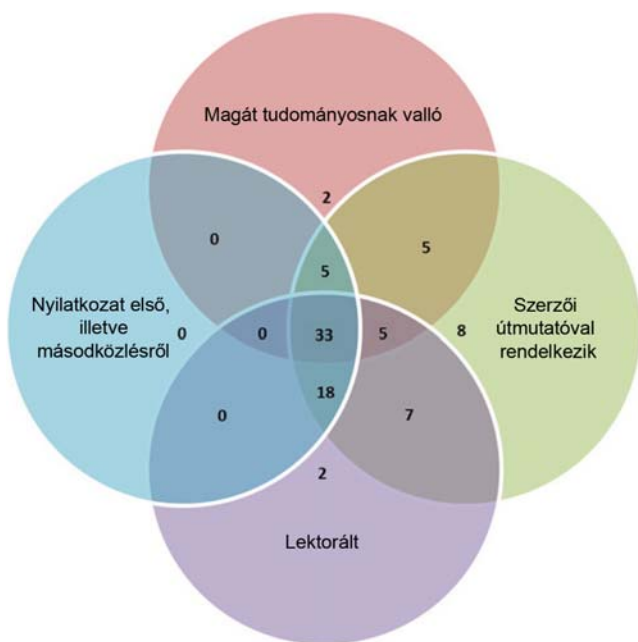
Magukat tudományosnak valló lapok

A 93 vizsgált folyóirat közül 54% állítja magáról, hogy tudományos jellegű. Az elemzés során akkor tekintettük ezt igaznak, amikor a lap az impresszumában vagy a szerzőknek szóló információban kimondta, hogy a folyóirat tudományos. Amennyiben ez nem volt kiemelve, de megemlítették, hogy a lap bizonyos orvos- vagy egyéb tudományos csoportnak szóló *szakmai* folyóirat, úgy a lapot a *nem mondja ki, de szakmai* címkével láttuk el. Ez utóbbi folyóiratokkal együtt a lapok 97%-a kiemeli vagy az impresszumában, vagy a szerzői útmutatóban, hogy orvosoknak (vagy egyéb tudományos csoportnak) szóló szakmai tartalmat állít elő. Egy folyóirat esetén nem találtunk ilyen jellegű utalást.

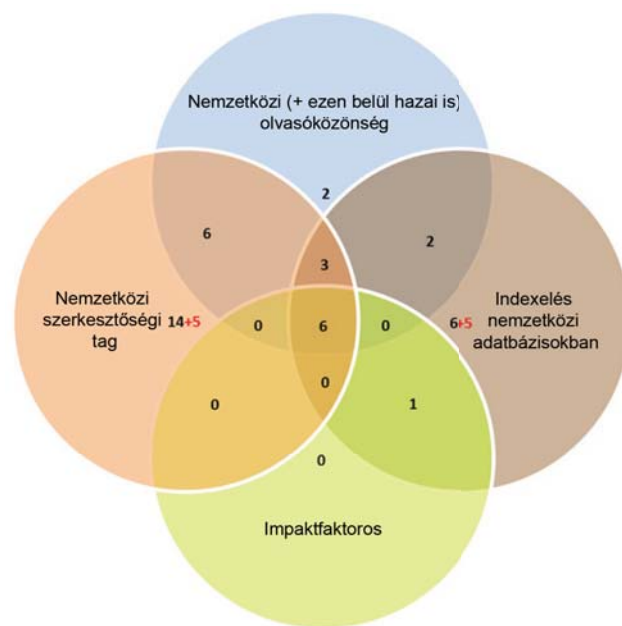
Összevetettük, hogy a magukat tudományosnak valló folyóiratok mennyiben teljesítik a tudományosság további feltételeit. Mind a négy feltételnek – amit az *1. ábra* középső halmaza is mutat – az összes vizsgált folyóirat közel 36%-a felelt meg. Szerzői útmutatóval, két folyóiratot kivéve, mindegyik magát tudományosnak valló lap rendelkezik. 38 említi meg, hogy a cikkek szakmai elbíráláson mennek keresztül. Arról, hogy a lapok eredeti, illetve másodközléseket fogadnak, az 50-ből 38 lap nyilatkozik. Hét folyóirat esetén nem nyilatkoznak sem a lektorálásról, sem pedig arról, hogy fogadnak-e másodközléseket.

Amennyiben a tudományosság megfogalmazásától mint feltételtől eltekintünk, a lapok megfelelése a tudományosság tekintetében jobb eredményt hoz: a folyóiratok 55%-a teljesít minden feltételt.

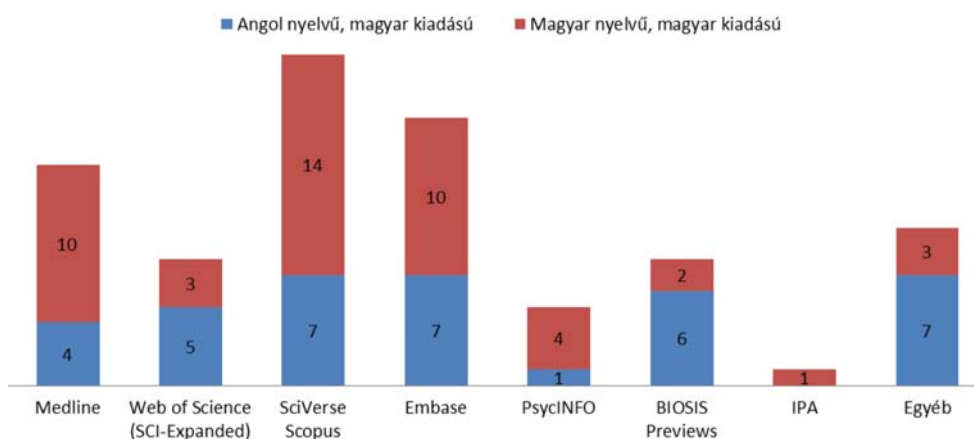
¹ A magyar orvos- és élettudományi folyóiratok magfolyóiratait (értsd: az adott szakterület legfontosabb lapjait) teljességre törekvően igyekeztünk összegyűjteni, a határterületekről viszont válogatva kerültek be folyóiratok.

1. ábra | A tudományosság feltételeinek eloszlása a vizsgált folyóiratoknál

2. ábra | A nemzetközi jelenlét feltételeinek eloszlása a vizsgált folyóiratoknál. A feltüntetett +5 a nemzetközi szerkesztőségi tag és az indexelés nemzetközi adatbázisokban közös találati halmazát jelöli

3. ábra | Magyar kiadású orvos- és élettudományi folyóiratok jelenléte nemzetközi adatbázisokban (2013. márciusi adatok). Az adatok forrása a nevezett adatbázisok információs weboldala

Szerzői útmutatók megléte

A vizsgált folyóiratok 87%-a rendelkezik szerzői útmutatóval. A szerzőknek szóló útmutatót a folyóiratok szerkesztői vagy magában a lapban, illetve a folyóirat honlapján teszik közzé, esetleg mindkét helyen egyszerre. A lapok közül 21% nyomtatottan, 25% elektronikusan, 27% nyomtatott (adott lapszámban) és elektronikus formában adja közre szerzői útmutatóját.

A 25 folyóirat közül, amelynél az útmutató kétféleképpen is közzésre kerül, 22-nél a két formátum teljesen megegyezik, két lap esetén pedig azon túl, hogy a honlapjukon közzéteszik a lapban is szereplő útmutatót, egyéb nyilatkozatokat is feltüntetnek.

A vizsgált időszak alatt 12 folyóirat útmutatójához nem jutottunk hozzá. Öt folyóirat a kiadó állítása sze-

rint nem rendelkezik útmutatóval, két lap nem bocsátotta rendelkezésünkre – hivatkozva, hogy az útmutatójuk nem publikus –, öt útmutatót pedig többszöri kérésre sem kaptunk meg.

Az 50 tudományosnak mondott folyóirat közül 22 teszi közzé mind a lapban, mind online módon az útmutatót. Kettő, önmagát tudományosnak valló lap nem rendelkezik útmutatóval. A magát szakmainak valló 43 lapból kilencnél nem található útmutató.

Frissesség: első és másodközlések

A lapok több mint 60%-a nyilatkozik arról, hogy csak eredeti közleményeket fogadnak vagy másodközléseket is megjelentetnek. A vizsgált folyóiratok 40%-a azt vallja, hogy kizárólag eredeti közleményeket jelentet meg,

míg több mint egynegyedük eredeti és másodközlő. Kizárólag másodközléseket megjelentető folyóirat nem volt a vizsgáltak között.

Szakmai lektorálás

Az elemzett 93 folyóirat közül 65 nyilatkozik arról, hogy a cikkeket szakmailag lektorálják.

A szakmai elbírálást négy szempontból vizsgáltuk: névtelenül történik-e, külső bíráló végzi-e, több bíráló (vagy bírálóbizottság) értékeli-e, valamint, hogy a bírálat módját közlik-e a szerzői útmutatóban.

Az elbírálás mind a négy feltétele csupán három folyóiratnál, míg három feltétel négy lapnál kerül említésre. E lapok megfelelnek a tudományosság korábban vizsgált feltételeinek.

A szigorú értelemben vett *peer review*, vagyis adott témát, szakterületet jól ismerő, külső – tehát nem a szerkesztőbizottságból való – bíráló (vagy bírálóbizottság) meglétét 11 lap emeli ki, tehát a lapok mindössze egytizede. 13 lap szerzői útmutatójában kimondják, hogy a cikkek elbírálását *nem* külső személy végzi. A névtelen és a külső elbírálás mindössze öt lapnál van jelen egyszerre. A külső elbíráláson áteső folyóiratok közül kettőnél kimondják, hogy nem bizottság, csupán egy bíráló dönt. A 65. lektorálnak mondott folyóirat közül 20-nál emelik ki, hogy a bírálat névtelenül zajlik, 25 lapnál több bíráló vagy bírálóbizottság dönt. Több névtelen bíráló kilenc lapnál van jelen.

A bírálat módjára a lektorált lapok mindössze 20%-ában térnek ki – 13 lapban részletesen a szerzői útmutatóban, hat lapban hiányosan nyilatkoznak.

Nemzetközi jelenlét

A 93 folyóirat nemzetközi jelenlétét is vizsgáltuk. Mind a négy feltételnek (nemzetközi olvasóközönség – amely szólhat egyben hazai közönséghez is –, indexelés nemzetközi adatbázisokban, implaktfaktoros folyóirat, nemzetközi tag van-e a szerkesztőségben) 5% felel meg, míg közel 12% egyik feltételt sem teljesíti. A 2. ábra mutatja, hogy a feltételeknek való megfelelés szám szerint hogyan oszlik el a 93 vizsgált folyóiratnál.

Megcélzott olvasóközönség

A kiadók mindössze 40%-a nyilatkozik arról, hogy az adott folyóirat magyar vagy nemzetközi olvasóközönségnek szól-e. A lapok közül 19% csak a magyar olvasóközönséget, 21% a nemzetközi (12%) vagy egyszerre a hazai és a nemzetközi olvasóközönséget (9%) célozza meg.

A kimondottan nemzetközi olvasókat megcélzó lap az elvárásokkal összhangban a kutatásban szereplő 11 angol nyelvű folyóirat. Mindezek közül csupán egy nem mondja ki magáról, hogy tudományos. A nemzetközi lapok e kivétellel mind eleget tesznek a tudományosság feltételeinek, míg a kivételnél csak a szerzői útmutató megléte, illetve a lap céljának közlése teljesül. A nemzet-

közi olvasóknak, illetve mind a magyar, mind a nemzetközi célcsoportnak készült lapok teljesítenek legjobban, a 19 folyóirat közel négyötöde minden feltételnek megfelel a tudományosság tekintetében, a maradék egyötöd egy feltétel híján teljesíti a tudományosság kritériumait.

Indexelés nemzetközi adatbázisokban

A vizsgált folyóiratok közel egynegyedét (23 folyóirat, amelyből nyolc angol nyelvű) indexelik nemzetközi adatbázisok. További 27 lapnál feltételezhető, hogy törekszik nemzetközi indexelésre, mivel a cikkek rendelkeznek angol nyelvű címmel, kivonattal, valamint kulcsszavakkal. Ennek ellentmond, hogy e lapok közül hét azt állítja magáról, hogy magyar célközönségnek szól.

Három olyan lapot is indexel nemzetközi adatbázis, amelyeknél a lap szerkesztősege kimondja, hogy csak hazai célközönségnek szól. Továbbá három folyóirat nemzetközi célközönségű és angol nyelven jelenik meg, viszont nem indexelik nemzetközi adatbázisok. Érdeklenség, hogy az egyik vizsgált folyóiratnak, bár nemzetközi célcsoportnak szól – ellentétben a többi 10 angol nyelvű, nemzetközi lappal –, nincs külföldi szerkesztője és indexelik nemzetközi adatbázisok.

A nemzetközi adatbázisokban jelen lévő folyóiratok közül egy lapot akár több adatbázis is indexelhet. A 3. ábra és az 1. táblázat mutatja eltérő szempontok szerint az indexelés eloszlását.

A 3. ábrából külön kiemeljük és nevesítjük a három nagy bibliográfiai adatbázisban (Medline, SciVerse Scopus, Web of Science – Science Citation Index Expanded [SCI-Expanded]) indexelt orvos- és élettudományi folyóiratokat (2. táblázat).

A Medline adatbázisban 14 magyar kiadású, orvosi témájú (négy angol, 10 magyar nyelvű) folyóiratot találunk [6]. A SciVerse Scopus adatbázis indexeli a legtöbb magyar nyelvű lapot a témában, amelyek közül négyet (Fogorvosi Szemle, Magyar Sebészet, Magyar Onkológia, Psychiatria Hungarica) a Medline-ből emel át a Scopus, így e lapok folyóiratcikkeinek irodalomjegyzékét nem találjuk meg a Scopus adatbázisban [7]. A Web of Science (SCI-Expanded) adatbázis öt angol nyelvű, magyar kiadású élet- és orvostudományi folyó-

1. táblázat Magyar kiadású orvos- és élettudományi folyóiratok eloszlása a nemzetközi adatbázisokban (2013. márciusi adatok)

Indexelő adatbázisok darabszáma	Angol nyelvű, magyar kiadású	Magyar nyelvű, magyar kiadású
	folyóiratok darabszáma	
1	1	2
2	0	2
3	3	7
4	0	3
5	4	1
5+	7	3

2. táblázat Magyar kiadású orvos- és élettudományi folyóiratok indexelése a Medline, a SciVerse Scopus és a Web of Science adatbázisokban (2013. márciusi adatok). Az m-mel jelölt folyóiratok a Medline adatbázisból átemelt SciVerse Scopus-tételek

Folyóirat	ISSN (nyomtatott)	Medline	SciVerse Scopus	Web of Science (SCI-Expanded)
Acta Alimentaria	0139-3006		x	x
Acta Biologica Hungarica	0236-5383	x	x	x
Acta Biologica Szegediensis	1588-385X		x	
Acta Microbiologica et Immunologica Hungarica	1217-8950	x	x	x
Acta Pharmaceutica Hungarica	0001-6659	x	x	
Acta Physiologica Hungarica	0231-424X	x	x	x
Acta Veterinaria Hungarica	0236-6290	x	x	x
European Journal of Mental Health	1788-4934		x	
Fogorvosi Szemle	0015-5314	x	m	
Ideggyógyászati Szemle – Clinical Neuroscience	0019-1442	x	x	x
Lege Artis Medicinae	0866-4812	x	x	
Magyar Állatorvosok Lapja	0025-004X		x	x
Magyar Onkológia	0025-0244	x	m	
Magyar Pszichológiai Szemle	0025-0279		x	
Magyar Sebészet	0025-0295	x	m	
Mentálhigiéné és Pszichoszomatika	1419-8126		x	
Neuropsychopharmacologia Hungarica	1419-8711	x	x	
Orvosi Hetilap	0030-6002	x	x	x
Orvosképzés	0030-6037		x	
Orvostörténeti Közlemények	0010-3551	x	x	
Psychiatria Hungarica	0237-7896	x	m	

irata mellett található a legkevesebb magyar nyelvű, orvosi témájú lap a három nagy adatbázis közül, bár körük folyamatosan bővül [8].

A 4. ábra a három nagy bibliográfiai adatbázis találati halmazának átfedését mutatja. Hat folyóiratot (Acta Biologica Hungarica, Acta Microbiologica et Immunologica Hungarica, Acta Physiologica Hungarica, Acta Veterinaria Hungarica; Ideggyógyászati Szemle – Clinical Neuroscience, Orvosi Hetilap) indexel mind a három adatbázis, ami a vizsgált, nemzetközi adatbázisokban jelen lévő lapok körülbelül egynegyedét jelenti.

Impaktfaktoros lapok

Az 5. és 6. ábrán láthatók az impaktfaktorral rendelkező magyar kiadású orvos- és élettudományi folyóiratok.

Szerkesztőség, szerkesztőbizottság összetétele

Az 50, önmagát tudományosnak valló lap felénél van jelen külföldi személy a szerkesztőbizottságban vagy nemzetközi tanácsadó testület.

Az 50, magát tudományosnak valló folyóirat közül mindössze 19-et indexelnek, ezek közül 14-nél van jelen külföldi személy. A magát nem tudományosnak, de szakmainak mondó 39 lap közül nyolcnál találunk külföldi személyt, és e lapok közül kettő indexelt. A négy további indexelt szakmai lap szerkesztősége magyar. A maradék egy lapnál, amely nem nyilatkozik tudomá-

nyosságról vagy szakmaiságról, nincs jelen külföldi személy, és nem is indexelik.

Összességében a 23, nemzetközi adatbázisok által indexelt folyóiratból 16-nál (64%) figyelhető meg külföldi jelenlét. Szemben a nem indexelt lapokkal, amelyek közül 17-nél (23%) vannak jelen külföldi szerkesztők vagy szakmai tanácsadók.

A tudományosság feltételeit és a nemzetközi jelenlétet vizsgálva elmondható, hogy hat magyar kiadású (öt angol nyelvű, egy magyar-angol nyelvű) folyóirat felel meg az 1. és 2. ábrán található valamennyi kritériumnak, amely az összes vizsgált lap 6%-a.

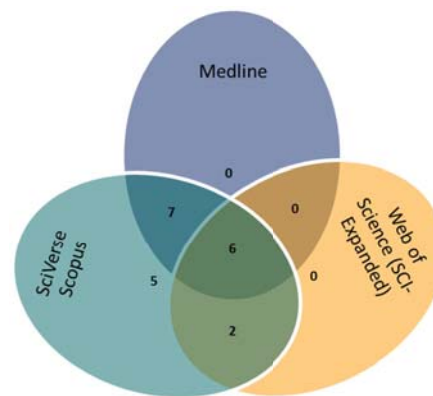
Megbeszélés

Mielőtt az eredményekből bármi következtetést leszűrünk, le kell szögezni, hogy a legtöbb magyar nyelvű orvosi folyóirat azzal küzd, hogy kevés közleményt kapnak, így a lapszámok megjelenése is késik, ritkul, csúszik akár egy évet is. A magyar szakemberek jogosan a külföldi impaktfaktoros lapokban való publikálást részesítik előnyben, így a magyar nyelvű folyóiratok sorsa nem sok változást mutat 2006-hoz képest. Ha a magyar nyelvű lapok lépést szeretnének tartani külföldi társaikkal, a kiadóknak, főszerkesztőknek, szerkesztőbizottságoknak, a bírálóknak kell mindent megtenniük azért, hogy eredeti, minőségi cikkek jelenjenek meg a honi folyóiratokban is.

Tudományosság

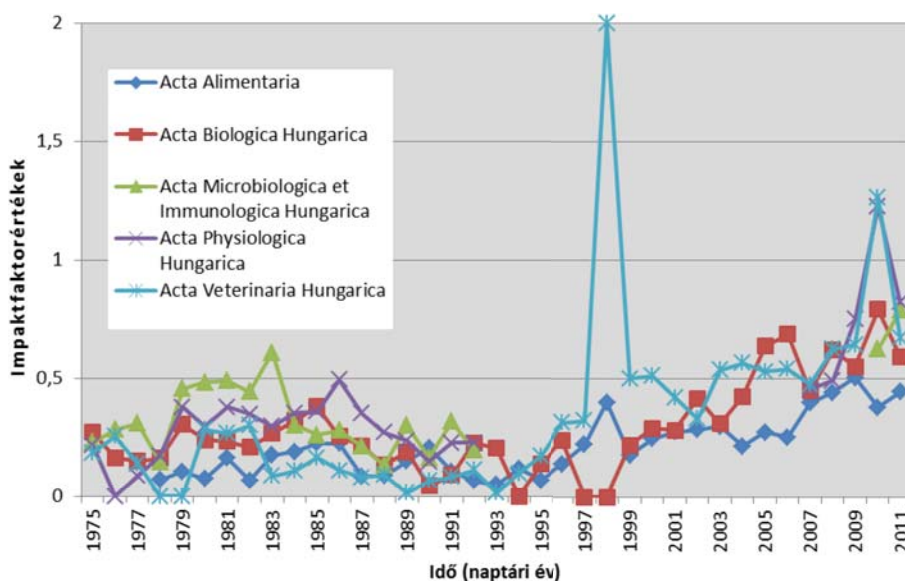
Összességében elmondható, hogy a vizsgált magyar orvos- és élettudományi folyóiratok a tudományosság feltételeinek betartását tekintve közepesen felelnek meg. Az elemzett folyóiratok egyharmada tesz eleget a tudományosság feltételeinek, további 24%-uk egy híján teljesíti ezen kritériumokat. Az indexelt lapok viszont minőségi szempontból – amit jelen esetben a tudományosság követelményeinek való megfeleléssel kívántunk mérni – kiemelkedő eredményeket mutatnak.

A szerzői útmutató meglete nagyban befolyásolja a tudományosság feltételeinek való megfelelést. Amennyiben egy folyóirat nem rendelkezik szerzői útmutatóval, az nagy valószínűséggel von magával további hiá-

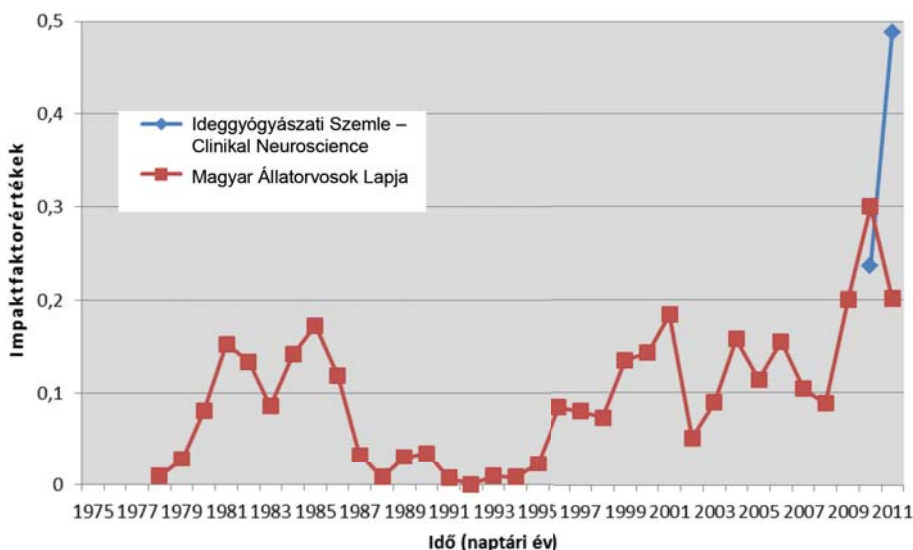
4. ábra

A vizsgált folyóiratok eloszlása három nagy bibliográfiai adatbázisban (2013. márciusi adatok)

5. ábra

Az angol nyelvű, magyar kiadású, impaktfaktorról rendelkező folyóiratok impaktfaktórértékei 1975–2011 között. Impaktfaktorok forrása: 2007–2011 Journal Citation Reports® Science Edition (Thomson Reuters, c2012), illetve 2007 előtti IF-értékeknél a CD-ROM-os kiadások

6. ábra

A magyar nyelvű, magyar kiadású, impaktfaktorról rendelkező folyóiratok impaktfaktórértékei 1975–2011 között. Impaktfaktorok forrása: 2007–2011 Journal Citation Reports® Science Edition (Thomson Reuters, c2012), illetve 2007 előtti IF-értékeknél a CD-ROM-os kiadások

nyosságokat olyan feltételekben (például folyóirat célja, lektorálás leírása, első és másodközlésekről való nyilatkozás), amelyek leggyakrabban e dokumentumban kerülnek kifejtésre.

A másodközlés kapcsán érdemes megemlíteni az ICMJE erre vonatkozó részét (Overlapping Publications): másodközlést nem támogatják, de ha mégis, hét pontban írják le, minek is kell ebben az esetben megfelelni [2]. Erről a hét pontról a szerzői etika kapcsán egy korábbi cikkben már írtunk [9], de a téma fontosságát hangsúlyozva ismét kitérünk rá. Másodközlés esetén: az újraközléshez az érintett folyóiratok szerkesztőségének beleegyezése szükséges; egyidejű megjelenés nem ajánlott; a másodközlést eltérő olvasóközönsége folytán érdemes rövidíteni; a két változat eredményei, következtetései egyezzenek; mindenképp szerepeljen a másodközlésben a korábbi közlés ténye és természetesen bibliográfiai adatai; már a másodközlés címe utaljon az újraközlésre vagy fordításra stb.; a National Library of Medicine (NLM) az elsődleges nyelvi változatot indexeli a Medline adatbázisban. A fentieket a magyar folyóiratoknak is érdemes lenne figyelembe venni és beépíteni a folyóiratok közzétételébe, hogyha a tudományos és minőségi feltételeknek kívánunk megfelelni. Az utolsó pontra vonatkozóan megjegyeznénk, hogyha a folyóirat maga nem jelzi, hogy másodközlést jelent meg, akkor a Medline adatbázis nem különbözteti meg az első, illetve másodközléseket.

Furcsa kettősség figyelhető meg: az elemzésünk során gyakran a folyóiratok kézbevitelével lehetett csak eldönteni, hogy adott folyóirat fogad-e másodközlést vagy csak eredeti közleményeket. Maga a lap ugyanis nem nyilatkozott erről sem szerzői útmutatójában, sem a folyóirat más részében. Az első és másodközlés fogadásának kérdését pedig egyértelműen tisztázni kellene egy folyóiratnak, és jelezni azt szerzői útmutatójában és/vagy impresszumában. A tudományos és etikai szempontoknak így tenne maradéktalanul eleget.

Nemzetközi jelenlét

A magyar élet- és orvostudományi folyóiratok többségében még mindig a magyar célközönséget célozzák meg. Az összes vizsgált lap 25%-át indexelik nemzetközi adatbázisok, ami nem segíti a magyar folyóiratok átláthatóságát. Nem is meglepő, hogy a 23 folyóiratból nyolc angol nyelven jelenik meg. A 4. ábra mutatja, hogy mind a három nagy bibliográfiai adatbázisban (Medline, SciVerse Scopus, Web of Science – SCI-Expanded) csupán hat folyóirat található. Az adatbázisokba kerülés szigorú szabályait figyelembe véve elmondható, hogy ez a hat lap megfelel a tudományosság minden feltételének.

Ahhoz, hogy a nemzetközi jelenlét javuljon, a folyóiratoknak két fronton is erőteljes fejlődést kellene mutatniuk: a célközönség kiszélesítése, valamint minimum a cikkek angol nyelvű címének, angol nyelvű összefog-

lalójának és kulcsszavainak feltüntetése. Kérdés persze, hogy mennyire szeretnének nyitni a nemzetközi közönség felé a magyar nyelvű folyóiratok. Ha továbbra is a magyar célközönséghez szólnak, nagyobb a veszélye a lap megszűnésének. Ahogy fentebb említettük, a magyar szerzők is elsősorban a nemzetközi tekintéllyel bíró folyóiratokban publikálnak.

A célközönség szélesítésével és az angol nyelvű cím, összefoglaló, kulcsszavak megjelenésével még korántsem teljesül minden alapfeltétel a nemzetközi adatbázisokba kerüléshez. A rendszeres megjelenés, azaz a periodicitás az egyik legfontosabb előfeltétel, ami sok magyar folyóiratnál egyáltalán nem teljesül.

Örömteli hír és reménykedésre ad okot, hogy 2010-től újabb magyar (részben angol) nyelvű folyóirat (Ideggyógyászati Szemle) kapott impaktfaktort a Magyar Állatorvosok Lapja mellett. A Web of Science adatbázisba kerüléssel a folyóiratok megteszik az első lépést az impaktfaktoros lappá váláshoz vezető úton. Így tett az Orvosi Hetilap is, amelyet 2013-tól indexel a Web of Science adatbázis [8].

A folyóiratok megszűnéséhez, újak megjelenéséhez hozzáfűzve, véleményünk szerint, nem a mennyiségi mutatókat kellene hangsúlyozni, hanem a már meglévő folyóiratok minőségét kellene olyan szintre hozni, hogy nemzetközi porondon is megállják a helyüket, az átláthatóságot is biztosítva.

A hazai lapok nemzetközi szintre való emelését mindenképp elősegítené a nemzetközi iránymutatók követése. A COPE, illetve orvos- és élettudományi folyóiratok esetén az ICMJE irányelveit ajánljuk [2, 3]. Ezek a szerzőknek és a szerkesztőknek is támpontokat adnak a folyóiratokkal és a publikálás kérdéseivel kapcsolatban. A vizsgált lapok közül néhány megemlíti a Uniform Requirements for Manuscripts Submitted to Biomedical Journals (ICMJE) leírást, mint követendő példát.

Irodalom

- [1] *Berbidí, A., Geges, J., Vasas, L.*: The biomedical periodicals of Hungarian editions – historical overview. [Magyar kiadású orvos- és élettudományi folyóiratok – történeti áttekintés.] Orv. Hetil., 2006, 147, 457–467. [Hungarian]
- [2] International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE) [Internet]. Uniform Requirements for Manuscripts Submitted to Biomedical Journals: Writing and Editing for Biomedical Publication. Philadelphia, ICMJE, c2009. <<http://www.icmje.org/>> Accessed: March 10, 2013
- [3] Committee on Publication Ethics (COPE). Guidelines [Internet]. United Kingdom, 2009. <<http://publicationethics.org/resources/guidelines>> Accessed: March 18, 2013
- [4] *Testa, J.*: The Thomson Reuters Journal Selection Process [Internet]. Thomson Reuters, c2012. http://thomsonreuters.com/products_services/science/free/essays/journal_selection_process Accessed: March 18, 2013
- [5] Hungarian Scientific Bibliography Database. Non-scientific Hungarian periodicals. [Magyar Tudományos Művek Tára. Közérdekű és ismeretterjesztő magyar periodikák] [Internet]. MTMT, Budapest, c2009. <https://www.mtmt.hu/system/files/hazai_

- nem_tudomanyos_folyoiratok.pdf> Accessed: April 17, 2013 [Hungarian]
- [6] NLM Catalog: Journals referenced in the NCBI Databases [Internet]. National Center for Biotechnology Information (US), Bethesda (MD), 2013. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/nlmcatalog/journals> Accessed: March 18, 2013
- [7] SciVerse Scopus. List of titles [Internet]. Elsevier B.V., c2012. http://www.info.sciverse.com/documents/files/scopus-training/resourcelibrary/xls/title_list.xlsx Accessed: March 18, 2013
- [8] Master Journal List [Internet]. Thomson Reuters, c2012. <http://ip-science.thomsonreuters.com/mjl/> Accessed: March 18, 2013
- [9] *Berhidi, A., Csajbók, E., Vasas, L.*: Author-overdose. When will we come clean? – asks the medical librarian. [Szerzői dömping. Mikor öntünk tiszta vizet a pohárba? – kérdezi az orvosi könyvtáros.] *Orv. Hetil.*, 2010, *151*, 184–192. [Hungarian]

(Berhidi Anna,
Budapest, Mikszáth Kálmán tér 5., 1088
e-mail: aberhidi@lib.sote.hu)

A SZELLEMEK NAGYÁGYÚI AZ AKADÉMIAI KIADÓTÓL

Francis Fukuyama: *A politikai rend eredete*
Az ember előtti időktől a francia forradalomig

Roger Scruton: *Iszom, tehát vagyok*
Egy filozófus borkalauza

AKADÉMIAI KIADÓ

KERESSE KÖNYVEINKET WEBOLDALUNKON, AHOL ÁLLANDÓ KEDVEZMÉNYEKSEL VÁRJUK!
www.akademiaikiado.hu